

Ηθική. Περιοδικό φιλοσοφίας

Αρ. 18 (2024)

Φεμινισμός και Πορνογραφία: Η σεξουαλική βία και η απάντηση του Φεμινισμού

Νικόλαος Κοβός

doi: [10.12681/ethiki.37984](https://doi.org/10.12681/ethiki.37984)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κοβός Ν. (2024). Φεμινισμός και Πορνογραφία: Η σεξουαλική βία και η απάντηση του Φεμινισμού. *Ηθική. Περιοδικό φιλοσοφίας*, (18), 14–19. <https://doi.org/10.12681/ethiki.37984>

Φεμινισμός και Πορνογραφία: Η σεξουαλική βία και η απάντηση του Φεμινισμού

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΒΟΣ

Περίληψη: Στις μέρες μας η πορνογραφία και το υλικό που εμπεριέχεται σε αυτήν είναι τόσο διαδεδομένα, όπου αμέτρητοι άνθρωποι ανά τον κόσμο μπορούν να έχουν πολύ εύκολη πρόσβαση σε αυτό οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας το επιθυμήσουν, είτε δωρεάν είτε καταβάλλοντας ένα μικρό χρηματικό αντίτιμο. Ωστόσο, όπως κάθε παγκόσμιο φαινόμενο έτσι και η ραγδαία αύξηση θέασης πορνογραφικού υλικού ελλοχεύει ορισμένους κινδύνους. Στο παρόν άρθρο θα αναλυθεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του φαινομένου αυτού, δηλαδή η προβολή σιγνών βίας (λεκτικής και μη) κυρίως από το ανδρικό προς το γυναικείο φύλο, το οποίο δημιουργεί εσφαλμένες αντιλήψεις στους ανθρώπους σχετικά με το σεξ. Επιπρόσθετα θα εξεταστούν διεξοδικά και ορισμένες οπτικές επ' αυτού διαφόρων φεμινιστριών φιλοσόφων, με στόχο την εύρεση μιας επιθυμητής πρότασης για τον περιορισμό του προβλήματος.

Λέξεις-κλειδιά: Πορνογραφία; Φεμινισμός; Αντικειμενοποίηση; Βία; Kant

Πορνογραφία

Προτού αναλυθεί το φαινόμενο της βίας και εν γένει της άγριας συμπεριφοράς στο ευρύ πορνογραφικό περιεχόμενο, κρίνεται σαφώς σκόπιμη η προσπάθεια ορισμού της έννοιας της πορνογραφίας και η παράθεση ορισμένων στατιστικών στοιχείων σχετικά με την προς προβολή χρήση πορνογραφικού υλικού. Ασφαλώς, κάτι τέτοιο δεν αποτελεί κύριο θέμα του παρόντος κειμένου, παρ' όλα αυτά είναι μια αξιόπιστη βάση για το πόσο πολλοί χρήστες έρχονται αντιμέτωποι με μια κατὰ πολύ διαστρεβλωμένη εικόνα της σεξουαλικής πράξης, κινδυνεύοντας έτσι να διαμορφώσουν τοξικές συνειδήσεις περί της σχέσης των δύο φύλων.

Ορισμός

Το ζήτημα του ορισμού της πορνογραφίας είναι κάτι που προκαλεί σύγχυση και αμηχανία έως έναν βαθμό σε πάρα πολλούς φιλοσόφους και μη. Κατά τον Jon Huer¹, η πορνογραφία ορίζεται ποικίλα ως η παραγωγή σεξουαλικής αναπαράστασης. Ο Fred Berger² κάνει λόγο για ένα καλλιτεχνικό υλικό με μία αισθητική αξία. Η Wendy McElroy³ υποστηρίζει πως η πορνογραφία είναι η αναπαράσταση των ατόμων ως σεξουαλικών αντικειμένων και μόνο, ενώ η Dworkin κάνει ένα βήμα παραπέρα για να τη χαρακτηρίσει ως την αναπαράσταση της ανισότητας μεταξύ των φύλων. Γίνεται εμφανώς αντιληπτό πως όλες αυτές οι προσπάθειες ορισμού της πορνογραφίας⁴ είναι τόσο διαφορετικές μεταξύ τους, αφού η υποκειμενικότητα και η έντονη συναισθηματική φόρτιση είναι αρκετά ευδιάκριτες.

Θεωρείται, λοιπόν, σημαντικό να δοθεί ένας σαφής και, κατὰ το βέλτιστο δυνατό, αντικειμενικός ορισμός, ώστε να συνεχιστεί με ασφάλεια και αμεροληψία η ανάλυσή μας. Σε αυτό συνεισφέρει ο Andrew Altman⁵, ο οποίος, γνωρίζοντας πως δεν υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να βρεθεί ένας ικανοποιητικός ορισμός που να μπορεί να γίνει αποδεκτός από όλες τις πλευρές συζήτησης, αναφέρει μολαταύτα πως η πορνογραφία γίνεται ορατή:

“[...] σε κάθε σεξουαλικό υλικό, με τη χρήση λέξεων ή εικόνων, το οποίο προορίζεται από τους δημιουργούς του για να διεγείρει σεξουαλικά εκείνους που είναι πρόθυμοι θεατές του. Με

τον όρο " πρόθυμοι θεατές" εννώ κάθε πρόσωπο που καταβάλλει οικειοθελώς κάτι - σε χρόνο, προσπάθεια και χρήματα - για να δει το υλικό, περιμένοντας να διεγερθεί σεξουαλικά από αυτό”.

Η παραπάνω απόπειρα αποσαφήνισης της πορνογραφίας αποτελεί ίσως την πιο αντικειμενική που μπορεί να υπάρξει στη διεθνή βιβλιογραφία, επειδή περιγράφεται ολοκληρωμένα η έννοια αυτή καθαυτή —δίχως την ύπαρξη συγκεκριμένων, θετικών ή αρνητικών, χαρακτηριστικών ή ακόμα και αξιολογικών κρίσεων που θα είχαν ως αποτέλεσμα την υπόδειξη διαφορετικών οπτικών επί του θέματος.

Σκεφτείτε, για παράδειγμα, προς διευκόλυνση της συζήτησης, έναν ενήλικα να επιχειρεί να προσδιορίσει σε ένα παιδί την έννοια του αυτοκινήτου. Σίγουρα, οι προτάσεις του θα περιλαμβάνουν μέσα λέξεις όπως: “Μεταφορικό μέσο”, “Τροχοί”, “Παράθυρα” κ.ο.κ. Σε καμία περίπτωση, όμως, δεν θα ήταν σωστό να αναφερθεί σε ατυχήματα που μπορεί να συμβαίνουν με τη χρήση ενός αυτοκινήτου, καθότι κάτι τέτοιο είναι ένα γεγονός που δεν αποτελεί κάποιον κανόνα, ούτε, βέβαια, συμβάλλει στον ορισμό της γενικής έννοιας του συγκεκριμένου αντικειμένου.

Ορισμένα στατιστικά στοιχεία

Ένα ακόμη ζήτημα που πρέπει να διατυπωθεί, με στόχο την παραγωγικότερη ανάλυσή μας, είναι αυτό της προς θέαση χρήσης του πορνογραφικού υλικού, πάντα με τη συνδρομή ορισμένων στατιστικών στοιχείων.

Λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, κυρίως για λόγους στατιστικής σημαντικότητας (χώρες με υψηλό πληθυσμιακό αριθμό παρέχουν ένα καλύτερο και πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα στις έρευνες), τα στοιχεία είναι προφανή:

- Από όλες τις διαδικτυακές ιστοσελίδες, το 12% καταλαμβάνεται από ιστοσελίδες πορνογραφικού περιεχομένου.
- Πορνογραφικό υλικό παρακολουθείται, κατά προσέγγιση ανά έτος, από το 69% των Αμερικανών ανδρών και από το 40% των Αμερικανών γυναικών.
- Ιστοσελίδες πορνογραφικού περιεχομένου, όπως το Pornhub, είχαν 2,14 δισ. θεάσεις μέσα σε έναν μόνο μήνα του 2023 —περισσότερο, δηλαδή, απ’ ότι γνωστές πλατφόρμες και εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης.⁶

Αντιλαμβανόμαστε πως τα εν λόγω στατιστικά δεδομένα μάς παρέχουν μια ευρεία εικόνα, κατά την οποία η κατανάλωση πορνογραφίας βρίσκεται σε τόσο υψηλά επίπεδα, έτσι ώστε πολλοί Αμερικανοί μελετητές κάνουν λόγο για μιας μορφής “pornemic”.

Τα προαναφερθέντα, βέβαια, έχουν θετικό αντίκτυπο στο παρόν άρθρο, καθώς δύνανται να ριξουν φως στο φαινόμενο, κάνοντας το περισσότερο ευδιάκριτο.

Πορνογραφία και έμφυλη βία

Προσδιορίζοντας το φαινόμενο της βίας και της άγριας συμπεριφοράς

Προσπαθώντας να εξετάσει κανείς τη δομή της πορνογραφικής βιομηχανίας ανά τον κόσμο —με οτιδήποτε και αν αυτό συνεπάγεται (διαδίκτυο, περιοδικά, VHS, DVDs)— εύκολα μπορεί να παρατηρήσει συγκεκριμένα συμπεριφορικά μοτίβα μεταξύ των χαρακτήρων των ταινιών της βιομηχανίας αυτής. Μοτίβα τα οποία φαίνεται να δημιουργούνται έχοντας ως κύριο άξονα μία άγρια συμπεριφορά ή άσκηση βίας από το ένα φύλο (ανδρικό) προς το άλλο (γυναικείο).

Εντούτοις, τίθεται ένα θεμελιώδες ερώτημα: Τι εννοούμε ακριβώς όταν κάνουμε λόγο για βία ή και άγρια συμπεριφορά; Ασφαλώς, ένας ορισμός, με τον οποίο θα συμφωνούσαν οι περισσότεροι, είναι εκείνος της βίας ως κάθε σκόπιμης ενέργειας που προκαλεί σωματική ή ψυχολογική βλάβη, πρωτίστως στο άτομο εκείνο που προορίζεται να τη δεχτεί.

Ακολούθως, μέσα από έρευνα που διεξήχθη από τα πανεπιστήμια του Αριζόνας και της Νέας Υόρκης⁷ διαθέτοντας ένα δείγμα 50 ταινιών πορνογραφικού περιεχομένου (οι οποίες αποτελούνται από 304 σκηνές), η προβολή σκηνών βίας και άγριας συμπεριφοράς είναι φανερή μέσα στις στατιστικές παρατηρήσεις. Από το σύνολο των σκηνών αυτών μόνο το 10,2% δεν περιλαμβάνει άγριες συμπεριφορές εν γένει. Εν αντιθέσει, όμως, με εκείνες, στις υπόλοιπες σκηνές η σωματική βία και επιθετικότητα φαίνεται να καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος από το σύνολο των άγριων συμπεριφορών (81,3%), με κύριες μορφές έκφρασης τη φήμωση του άλλου ατόμου, ακόμα και τον ξυλοδαρμό του. Η λεκτική βία, δηλαδή οι ύβρεις και οι προσβολές, έρχεται να συμπληρώσει το προηγούμενο ποσοστό (18,7% επί του συνόλου των άγριων επιθετικών συμπεριφορών).

Αξίζει επίσης να αναφερθεί, πάντα με τη συμβολή της ίδιας έρευνας, πως οι άνδρες πρωταγωνιστές αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των δραστών των άγριων συμπεριφορών (70,3%, σε σχέση με το 29,4% των γυναικών που έπραξαν παρομοίως), με κύριο στόχο και αποδέκτη τους το γυναικείο φύλο.

Παρά ταύτα, εκείνο το χαρακτηριστικό το οποίο προκαλεί την ανησυχία των περισσότερων και σίγουρα μπορεί να αποτελέσει έναν σημαντικό παράγοντα για την όξυνση της προβληματικής συμπεριφοράς μεταξύ των δύο φύλων είναι η αντίδραση που φαίνεται να έχουν οι αποδέκτες των ανωτέρω πράξεων όταν τις δέχονται. Το 95,1% των αποδεκτών εκφράζει στην καλύτερη περίπτωση μια ουδέτερη στάση, ενώ στη χειρότερη διακατέχεται φαινομενικά από μία ευχαρίστηση.

Όπως εξηγεί εύστοχα ο καθηγητής και πρόεδρος του College of Education του Union University, John D. Foubert, οι προσλαμβάνουσες που δέχονται οι ενήλικοι αλλά και οι έφηβοι άνδρες κατά την παρακολούθηση των σκηνών αυτών αποτελούν μία διαστρεβλωμένη άποψη περί της γυναικείας επιθυμίας για τις εν λόγω πρακτικές. Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τις έφηβες γυναίκες, η αυξημένη συχνότητα θέασης προσβλητικού περιεχομένου γι' αυτές τις οδηγεί στην πεποίθηση ότι θα πρέπει να νιώθουν ευχαρίστηση κάθε φορά που το αντίθετο φύλο θα ασκεί πάνω τους κάποιο είδους βίαιη συμπεριφορά κατά τη σεξουαλική επαφή.

Ως συμπέρασμα από τα παραπάνω προκύπτει πως οι ανισότητες των δύο φύλων είναι συχνά παρούσες και, ως επί το πλείστον, αντανακλούν τις επιθυμίες ιδιαιτέρως του ανδρικού κοινού, διότι τέτοιες σεξουαλικές πράξεις φαίνεται να επικεντρώνονται περισσότερο στη σεξουαλική ευχαρίστηση των ανδρών παρά σε εκείνη των συντρόφων τους, μετατρέποντας τες έτσι σε αντικείμενα και εργαλεία προς διέγερσή τους. Ως εκ τούτου, καλούμαστε να αναφερθούμε στο θέμα της αντικειμενοποίησης, κάτι που θα συνεισφέρει θετικά στο παρόν κείμενο.

Το ζήτημα της αντικειμενοποίησης

Σε αρκετές έρευνες, οι οποίες έχουν διεξαχθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων ή και δεκαετιών, εξάγεται το συμπέρασμα πως ο κύριος άξονας του φαινομένου της έμφυλης βίας και της άγριας συμπεριφοράς (κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης στην πορνογραφία) από το ανδρικό προς το γυναικείο φύλο είναι η αντικειμενοποίηση των γυναικών, δηλαδή, με ευρύτερους όρους, η αντιμετώπιση σε πρώτο βαθμό των γυναικών καθαρά ως αντικείμενα και όχι ως αυτόνομες και ελεύθερες υπάρξεις.

Από τον Kant έως την Dworkin και τη MacKinnon

Η ύπαρξη και η χρήση του όρου της αντικειμενοποίησης φαίνεται να υπάρχει αιώνες πριν από την αφύπνιση της γυναικείας συνείδησης περί δικαιωμάτων και την επακόλουθη δημιουργία του φεμινιστικού κινήματος.

Ειδικότερα, ο Immanuel Kant⁸ ανήκει στους φιλοσόφους που έδειξαν έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον σχετικά με την αντικειμενοποίηση των ανθρώπων —και πιο συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης. Σύμφωνα με τον καθηγητή Φιλοσοφίας στη Σχολή του Ινστιτούτου Τέχνης στο Σικάγο Raja Halwani⁹, κατά τον Kant, το να αντιμετωπίζεις τους ανθρώπους

ως αντικείμενα μπορεί να περιλαμβάνει πολλά πράγματα μαζί, όπως, για παράδειγμα, τον ζυλοδαρμό τους, τη λεκτική επίθεση εις βάρος τους ή και τον βιασμό τους. Είναι πιθανό, ωστόσο, να περιλαμβάνει και λιγότερο βίαιες εκφάνσεις, να χρησιμοποιούμε, φερ' ειπείν, κάποιον μονάχα ως μέσο για τη σεξουαλική μας ευχαρίστηση, να ικανοποιούμε τουτέστιν τον πόθο μας για το άλλο άτομο, μετατρέποντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, τη σεξουαλική επαφή ως κάτι το ηθικώς καταδικαστέο.

Η παραπάνω συμπεριφορά λαμβάνει αρνητικό πρόσημο από τον σπουδαίο Γερμανό φιλόσοφο κυρίως για έναν σημαντικό λόγο. Η ικανότητα της λογικής είναι η μοναδική που μπορεί να κάνει τους ανθρώπους άξιους ηθικού σεβασμού. Έτσι, καθώς το άτομο κυριεύεται από τη δύναμη μιας έντονης σεξουαλικής επιθυμίας, όπου πυρήνας της είναι η αντικειμενοποίηση (ή εργαλειοποίηση) των υπολοίπων, η λογική καταλύεται και αναπόφευκτα ο ορθολογισμός υπακούει στις επιταγές της δύναμης αυτής, ερχόμενος, τοιούτοτρόπως, σε αντίθεση με το κυριότερο και το σπουδαιότερο ανθρώπινο καθήκον: την ηθική τελειοποίηση του ατόμου.

Στο ίδιο μήκος κύματος με τον Immanuel Kant εκφράζονται και οι ριζοσπαστικές φεμινίστριες Andrea Dworkin¹⁰ και Catharine MacKinnon¹¹, με μία μικρή, παρ' όλα αυτά, διαφορά-ποίηση.

Αναλυτικότερα, στο άρθρο της Martha Nussbaum¹², παρατηρούμε πως και οι δύο ξεινούν από την αντίληψη ότι όλα τα ανθρώπινα όντα είναι άξια σεβασμού και αυτό το αξίωμα είναι a priori ασύμβατο με την έννοια της αντικειμενοποίησης και την άρνηση της αυτονομίας.

Μολαταύτα, εν αντιθέσει με τον Kant, δεν πιστεύουν πως αυτή η άρνηση είναι εγγενής με την ερωτική-σεξουαλική επιθυμία. Το πρόβλημα της αντικειμενοποίησης για εκείνες φαίνεται να έχει τις βάσεις του στον τρόπο με τον οποίο κοινωνικοποιούμαστε ερωτικά μέσα σε μια κοινωνία με κύρια χαρακτηριστικά της την ιεραρχία και την εξουσία. Επί παραδείγματι, από τη μια πλευρά, οι άνδρες μαθαίνουν να βιώνουν την επιθυμία τους μέσα από την άσκηση της εξουσίας, ενώ, από την άλλη πλευρά, οι γυναίκες τη βιώνουν ως εξουσιαζόμενες και μετατρεπόμενες σε εργαλεία.

Εν κατακλείδι, για την Dworkin και την MacKinnon η ρίζα όλου του προβλήματος είναι η ιεραρχία. Μία ιεραρχία η οποία δημιουργείται αποκλειστικά και μόνο από την ασύμμετρη δομή και κατανομή της ισχύος.

Η απάντηση του Φεμινισμού

Η ηθική του φεμινισμού, εκείνου δηλαδή του συνόλου των κοινωνικών θεωριών και των πολιτικών κινήσεων, ταυτίζεται με τη μέριμνα και τη φροντίδα. Η ηθική αυτή, όπως υποστηρίζει και η Carol Gilligan¹³, είναι περισσότερο προσανατολισμένη στη φροντίδα των άλλων με έναν προσωπικό τρόπο και όχι σε γενικές, αφηρημένες έννοιες και ηθικές αξίες¹⁴. Και αν αυτό είναι κάτι στο οποίο είναι φανερό πως συμφωνούν αρκετές φεμινίστριες, το θέμα της παρούσας ανάλυσης είναι ένα πεδίο όπου συγγραφείς, ακτιβίστριες και φιλόσοφοι του φεμινισμού εκφράζουν διαφορετικές οπτικές επί του θέματος και κατ' επέκταση διαφορετικές προτάσεις προς επίλυσή του.

Ριζοσπαστικός Φεμινισμός

Με την Andrea Dworkin και την Catharine MacKinnon να αποτελούν τις πρωταρχικές εισηγήτριες του ριζοσπαστικού φεμινισμού, η σεξουαλική βία που αποτυπώνεται σε σιγνές πορνογραφικού περιεχομένου αποτέλεσε την κύρια βάση για τη δημιουργία διαφόρων ακτιβιστικών οργανώσεων, όπως, λόγου χάρη, το Women Against Pornography (WAP), ένα κίνημα το οποίο ιδρύθηκε στη Νέα Υόρκη στα μέσα της δεκαετίας του '70.

Θεμέλιος λίθος των απόψεων της Dworkin και της MacKinnon είναι η πρόταση να απαγορευτεί γενικά η πορνογραφία, καθόσον παραβιάζει κοινά κοινωνικά πρότυπα ευπρέπειας.¹⁵ Η πρόταση αυτή απέκτησε για πρώτη φορά υπόσταση στις αρχές της δεκαετίας του '80, όταν πολίτες και ακτιβιστές από τη Minneapolis της Minnesota ήρθαν σε επαφή με τις δύο ριζοσπαστικές

φεμινίστριες, ζητώντας την αρωγή τους για το ζήτημα αυτό. Το αποτέλεσμα των ζυμώσεων εκείνων ήταν το Αντιπορνογραφικό Διάταγμα Πολιτικών Δικαιωμάτων (Anti-pornography Civil Rights Ordinance), που είχε ως στόχο όχι μόνο να προτείνει έναν νόμιμο ορισμό της πορνογραφίας υπό μία φεμινιστική οπτική, αλλά και να επιτρέψει σε οποιοδήποτε θύμα της πορνογραφίας την άσκηση πολιτικής αγωγής κατά του αντίστοιχου δράστη.¹⁶

Ellen Willis

Στον αντίποδα των απόψεων της Dworkin και της MacKinnon βρίσκεται η Ellen Willis¹⁷. Αρχικά, η Willis υποστηρίζει εν μέρει μία παρόμοια πεποίθηση σχετικά με τη βιομηχανία του πορνό, χαρακτηρίζοντας την ως αριετά σεξιστική, καθότι αποτελεί προϊόν ανδρικής φαντασίας στοχεύοντας σε μία ανδροκρατούμενη αγορά¹⁸.

Εντούτοις, αυτό που έχει τεράστιο ενδιαφέρον είναι η στάση την οποία παίρνει η Willis απέναντι στις ριζοσπαστικές φεμινίστριες, κατηγορώντας τις πως η ρητορική τους προσπαθεί να αναλύσει και να εκλογικεύσει ένα ζήτημα πλήρως διαχωρισμένο από οποιοδήποτε ευρύτερο πολιτικό πλαίσιο. Κατά την ίδια, ακτιβίστριες, όπως η Dworkin και η MacKinnon, στην προσπάθειά τους να ορίσουν την πορνογραφία ως εχθρό, κάνουν τις γυναίκες να ντρέπονται για τα σεξουαλικά συναισθήματά τους, ξεχνώντας πως μερικές εξ' αυτών ενδέχεται να βιώνουν κάποιου είδους απόλαυση από την προβολή του πορνογραφικού περιεχομένου. Επομένως, στο σημείο αυτό, τίθεται το ζήτημα της ελεύθερης έκφρασης.

Επιπλέον, η Willis εκφράζει την εναντίωσή της και στο κύριο επιχείρημα των φεμινιστριών των προηγούμενων δεκαετιών πως η προβολή σκηνών βίας και άγριας συμπεριφοράς ενδέχεται να οδηγήσει σε μία άνευ προηγουμένου αύξηση του φαινομένου του βιασμού των γυναικών αλλά και της σεξουαλικής παρενόχλησης εν γένει. Πιο συγκεκριμένα, επισημαίνει ότι το εν λόγω επιχείρημα είναι ένα είδος αντεστραμμένης λογικής, όπως, για παράδειγμα, ορισμένοι κρίνουν τρομερά επικίνδυνη τη μαριχουάνα γιατί οι περισσότεροι χρήστες ηρωίνης ξεκίνησαν τη χρήση από αυτήν.

Συμπέρασμα

Επιθυμώντας ένα τελικό συμπέρασμα, είναι ανάγκη και καθήκον να αποσαφηνιστεί και η δική μας θέση πάνω στο ζήτημα της σεξουαλικής βίας και της άγριας συμπεριφοράς.

Καταρχάς, το επιχείρημα της Ellen Willis εμφανίζει μία σημαντική αδυναμία ως προς την αλήθεια και την εγκυρότητά του. Ασφαλώς, οι χρήστες μαριχουάνας μπορούν να θεωρηθούν και εν δυνάμει χρήστες ηρωίνης, ενδέχεται να υπάρχουν δηλαδή ισχυρότερες πιθανότητες να εθιστούν σε πιο σκληρά ναρκωτικά. Αυτό το υποστηρίζει έντονα και η έρευνα, την οποία διεξήγαγαν οι George F. Koob και Roy A. Wise, με τίτλο "The Development and Maintenance of Drug Addiction". Ειδικότερα, η επαναλαμβανόμενη χρήση ναρκωτικών οδηγεί συνήθως σε καταστάσεις όπως η ανοχή και η εξάρτηση, όπου και απαιτούνται μεγαλύτερες δόσεις οπιούχων με στόχο τη διατήρηση της αρχικής κατάστασης.¹⁹

Αν συνοπλογίσει, επίσης, κάποιος πως η ικανότητα της μίμησης στο ανθρώπινο ον, δηλαδή η διαδικασία αντιγραφής ενός χαρακτηριστικού (ιδίως της σωματικής κίνησης) που στηρίζεται στις παρατηρήσεις ενός παρατηρητή²⁰, είναι τρομερά ισχυρή (συγκεκριμένα η έρευνα της Cecilia Heyes, "Causes and consequences of imitation", δείχνει ότι, αναφορικά με τους νευρικούς μηχανισμούς μίμησης, οι περιοχές 44 και 45 της κάτω αριστερής μετωπιαίας έλικας είναι εξειδικευμένες για μίμηση)²¹, η συσχέτιση που παρουσιάζουν οι ριζοσπαστικές φεμινίστριες με την προβολή προσβλητικού πορνογραφικού περιεχομένου και την έξαρση της σεξουαλικής ασέλγειας και κακοποίησης φαίνεται να έχει ισχύ.

Παρά ταύτα, η καθολική απαγόρευση παραγωγής και διανομής πορνογραφικών ταινιών διαπαντός μοιάζει να έχει έναν αφοριστικού είδους χαρακτήρα και ενδεχομένως να επιφέρει μη επιθυμητά αποτελέσματα. Η απώλεια εργασίας και εισοδήματος ουκ ολίγων ανθρώπων, οι οποίοι βιοπορίζονται από την εν λόγω βιομηχανία, αποτελεί ένα εξ αυτών.

Εν κατακλείδι, μία πρόταση που θα μπορούσε να εξαλείψει έως έναν βαθμό το πρόβλημα της βίας και της άγριας συμπεριφοράς είναι η ολική αλλαγή κατεύθυνσης στην οπτική με βάση την οποία σχεδιάζονται και παράγονται οι ταινίες πορνογραφικού περιεχομένου. Τούτέστιν, οι σκηνές σεξουαλικών επαφών οφείλουν να στοχεύουν στην ανάδειξη συμπεριφορών βασισμένων στην ισότητα μεταξύ των πρωταγωνιστών, και κατ' επέκταση των δύο φύλων, και όχι στο άκρως αντίθετο, ώστε να ικανοποιούνται διαφόρων ειδών επιθυμίες. Η κερδοσκοπική και φετιχιστική εκδοχή της πορνογραφίας θα πρέπει να αντικατασταθεί από μία κοινωνική ματιά, να θεμελιωθεί πάνω στην ηθική του Kant και της Dworkin, με στόχο τον αφανισμό κάθε φαινομένου αντικειμενοποίησης των γυναικών και εν γένει των ανθρώπων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ph.D., UCLA, 1974.
2. Ph.D., University of California, 1969.
3. Καναδή φεμινίστρια και συγγραφέας.
4. David Edward Rose, "The definition of Pornography and avoiding normative silliness: A commentary adjunct to Rea's definition," *Philosophy Study* Vol. 2, No. 8 (August 2012): 549.
5. Ph.D., Columbia University, 1977.
6. Sam Smith Nelson and Jamie Le Sueur, "Pornography use among young adults in the United States," *Ballard Brief* (June 2023): 13-15.
7. Ana J. Bridges et al., "Aggression and Sexual Behavior in Best-Selling Pornography Videos: A Content Analysis Update," *Violence Against Women* 16, 10 (October 2010): 1065-1085. <https://doi.org/10.1177/1077801210382866>
8. Γερμανός στοχαστής και φιλόσοφος.
9. Raja Halwani, "Why Sexual Desire is Objectifying-and Hence Morally Wrong," *Aeon* (December 2016).
10. B.A., Bennington College, 1968.
11. Ph.D., Yale University, 1987.
12. Martha C. Nussbaum, "Objectification," *Philosophy & Public Affairs* Vol. 24, No. 14 (Autumn 1995): 269.
13. Ph.D., Harvard University.
14. James Rachels and Stuart Rachels, *Στοιχεία Ηθικής Φιλοσοφίας* (Αθήνα: Εκδόσεις Οκτώ, 2012), 205.
15. Mary Kate McGowan, "On Pornography: MacKinnon, Speech Acts and "False" Construction," *Hypatia* Vol. 20, No. 3 (Summer 2005): 27.
16. Hiroshi Nakasatomi, "The Significance of MacKinnon-Dworkin Anti-Pornography Civil Rights Ordinance and the Issues in Japan," *Collection of Administrative Society Studies* Vol. 6, No. 3: 45-48.
17. B.A., Barnard College, 1962.
18. Ellen Willis, "Feminism, Moralism and Pornography," *New York Law School Law Review* Vol. 38, No. 1-4 (January 1993): 351.
19. George F. Koob and Roy A. Wise, "The Development and Maintenance of Drug Addiction," *Neuropsychopharmacology* 39 (November 2013): 255. <http://dx.doi.org/10.1038/npp.2013.261>
20. Cecilia Heyes, "Causes and Consequences of Imitation," *TRENDS in Cognitive Sciences* Vol. 5, No. 6 (June 2001): 254. [http://dx.doi.org/10.1016/S1364-6613\(00\)01661-2](http://dx.doi.org/10.1016/S1364-6613(00)01661-2)
21. Heyes, "Causes and Consequences of Imitation," 256.